

VIESTNIK

HRVATSKOGA
ARKEOLOGIČKOGA DRUŽTVA.

Srebrren novac grofa Nikole Zrinjskoga.

U *Viestniku* god. 1884 str. 63 donili smo izvadak iz lista *Mónatsblatt der numis. Gesellschaft in Wien*, u kom slavno poznati bečki numismatik Ivan Newalda povieda, kako je odlukom iz Linca od 18 stud. 1529 car Ferdinand I podielio grofu Nikoli Zrinjskomu, oteu grofa Nikole Sigetskoga († 1566) pravo kovanja srebrnih fenniga po načinu ugarskih¹, i to u Kostajnici na Uni u Hrvatskoj, gdje je na blizu njegov otac grof Petar već od god. 1464 dozvolom kralja Matijaša radio na srebrnom rudokoplju. U istom pako *Viestniku* na str. 126 priobćili smo o tom predmetu obširnije viesti iz djela spomenutoga strukovnjaka »*Das österr. Münzwesen unter Ferdinand I. Wien 1883 str. 38*«, gdje se navadjaju razne naredbe i upute carske o upravi one kovnice i o načinu, kako se kovati imalo. Iz tih se znade, da se ta kovnica pravo nalazila u mjestu, koje se zvao sad *Giessdenitzka* sad *Gnassdamzkhö*, o kom veli g. Newalda *ist die Stadt Kostainica an der Una*, ali po nas bilo bi prije Gvozdansko, koje leži Kostajnici na blizu, te i bjaše Zrinjskijevo

¹ Dopušćala se samo iznimka u grbu: *allein das mit den wappen ein vndschied gemacht werde*. Po Newaldu grb mogao je biti i kovničarov, i koj drugi znak.

dobro, dočim je tada Kostajnica još spadala na Vranjski priorat¹. Napokon u Viestniku god. 1885 str. 128 javili smo, da smo našli u katalogu sbirke Dra A. Missonga iz Beča, koja se je imala dne 16 stud. i. g. na dražbi razprodati u Frankofurtu, jedan novac Nikole Zrinjskoga, i da smo odredili, neka se za naš muzej nabavi Ovo nam srećno za rukom podje, te ga sada za prvi put na svietlo izdajemo.

Predak. — U piknjastom nizu poprsje Nikole Zrinjskoga na desno, sa kapom na glavi. Naokolo medju onim i okrajnim isto piknjastim nizom teče nadpis ovako: DOMIN/S · AIV · ET · PRO · MEVS 1529.

Zadak. — U piknjastom nizu doli štit, u kom otvorena kreljut nad štitom kaciga, iz koje se diže preko niza u vis zmaj, a to je ondašnji Zrinjskijev grb (*Sr. I. Siebmacher's grosses und allgem. Wappenbuch. Nürnberg Bd. IV. 3. Taf. 55*). Naokolo medju onim i okrajnim isto piknjastim nizom teče nadpis ovako: * MONETA · NIKOLAI · COMITI · ZR ·. Tež. 5, 50 gr. Mod. 0·25 cm.

U našem muzeju nalazi se još jedan novac istoga Zrinjskoga veći i veoma debeo od olova, istim slikami i nadpisom, ali iz novije dobe.

Nikola Zrinjski bjaše u svoje veoma znamenito i burno vrieme jedan od po hrv. narod najzaslužnijih velikaša. Žena mu bjaše Jelena sestra glasovitoga Korbavskoga knez. i hrv. bana Ivana Torkvata Karlovića, od koje dobi tri sina, Mihaila koj dokonča svoje dne na Mohačkom polju, Ivana i Nikolu Sigetskoga. God. 1508 nastojao je svom dnšom, da hrv.-ugar. kralj Vladislav stupi u Cambrayski savez proti mlet. republici, pošto se ovomu na uzdarje nudila mletačka Dalmacija, hrvatska pradomovina na jugu; no kašnje kad opazi, da Mletčanom bojna sreća sve bolje služi, i da mjesto slabiti sve više snaže, stade i on uz najbolje dvorske savjetnike odvrćati od toga koraka. God. 1513 pruži znatnu pomoć banu Berislaviću u bitki kod Dubice. Ali Turci po Berislavićevoj smrti sve silniji; tog radi Ljudevit, Vladislavov nasljednik, dozvoli kralju Ferdinandu, da pod upravom Iv. Kocijanera stavi svoje po-

¹ U listini od g. 1509 (*Arkiv III. 111*), kojom Zrinjski i Korbavski knezovi sklopiše ugovor uzajamnog baštinstva za slučaj izumrća jedne ili druge obitelji, navode se Zrinjskijevi tadašnji gradovi, naime Zrinj, Pedalj, *Gvozdansko*, Jamnica, Brodski grad, i gradići Prekovrški. Pastuša i Liesnica.

sade u njeke hrvatske gradove ležeće uzduz granice. God. 1523 zavadi se Nikole s Ivanom Banfijom, te obsedne njegov grad Novigrad, i kašnje predobi. Kralj ga sbog toga najprije ukori a zatim i u progou baci, ali ga do mala okolnosti prisiliše, da ga u milost primi. U to doba Nikola sklopi tajno u Beču ugovor sa Ferdinandom (22 list. 1524), po kom mu preda dva svoja grada na granici turskoj (Novigrad i Dobra Njiva); a u isto se vrijeme s istim dogovarao, da će mu ustupiti *svoje rude u Gvozdanskom i u Ljeskovcu* u zamjenu za Pazinsku grofoviju i Kastav. Dočuvši to kralj Ljudevit, smete zaključak toga posla listom na Ferdinanda, kojim mu javi, da je već Nikola one rude njemu obećao uz naknadu, i da je njihov prihod posvetio obrani granice (Salomon str. 235).

Medjutim pogibelj od Turaka sve veća, a od kralja ovamo nikakve pomoći. Uz to hrv. velikasi razdvoje se; neki su htjeli, da se Hrvatska nakloni Mletčanom, a neki Ferdinandu. Kad eto Turci na Mohačkom polju satru Magjarsku. U nastavšoj borbi za hrv-ugar. prijestol Nikola stade uz Ferdinanda a proti Zapolji. Ali ni Ferdinand nepruži pomoći. koliko našim trebalo, te Turci sve silniji. Ode i Jajce i slavni junak Iv. Tork. Karlović. Nikola po gori pomenutoj pogodbi pribavi si Karlovićeva ostavša dobra i nekoliko gradova prije spadajućih na Vranjski priorat kano Kostajnicu, Božjakovinu i Pakrac; a da sačuva bar kako svoja imanja, iz nužde nagodi se s Turci, obećavši jim godišnji danak i možda slobodan prolaz po njegovih predielih; nego u isto se doba dogovarao sa zem. kranjskim kapetanom Krstom Rauberom, ljubljanskim biskupom, za odlučnu navalu na Turke. U tom umrie travnja 1534.¹ S. L.

¹ Dočim se ovo tiskalo, primili smo o našem predmetu sljedeći odgovor od velečas. g. Josipa Vagnera župnika u Gvozdansku, na kom mu naša najtoplija hvala. — Veleučeni Gospodine! — Na cienjeni dopis od 27 pr. primljen 9. ovog evo odgovora primjetnom, da prije odgovoriti nemogoh stoga, što sam želio što više i bolje saznati i dojaviti.

Dali je ovdje ili u blizini kovnica obstojala nemože se čuti. Da su pako srebrne rude bile vlasništvo Zrinjskih nema dvojbe. Ja sam prije puno godina čitao u pisarni rudare Bešlinac. za onda vlasništvo „Mautner et Sohn“, koji su radili bakrom i olovom koje je zadržavalo 7⁰/₁₀₀ srebra — spis ovelik — prevod iz latinskoga u njemački — dvorskoga savjetnika Wiesnera — desne ruke Mautnera i vrstna rudara, u kojem godine 15 . . udova Zrinjska, čini mi se Juliana, žalaže za posudjenu svotu svoje pod gradom Gvozdansko ležeće srebrne rude. Taj spis htjedoh prepisati, ali mi je naglašeno, da je prepis dostavljen presvietlomu g. Ivanu Kukuljeviću. Topljenju železa ima u svakom jarku tragova. Kod grada izkopat jest